

**АДАПТАЦІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ВПО
ПІД ЧАС ВІЙНИ:
дослідження м. Вінниця**

УДК 316.7:351.85(477.87)

Адаптація та інтеграція ВПО під час війни: дослідження м. Вінниця : аналітична записка / за заг.ред. І.В.Мацишиної. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2025. 32 с.

Аналітична записка присвячена дослідженню адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у місті Вінниця під час війни в Україні. У контексті внутрішньої міграції, спричиненої військовими діями, документ аналізує соціальні динаміки, виклики та стратегії інтеграції, що виникають у взаємодії ВПО з місцевими жителями. На основі емпіричних досліджень, включаючи аналіз офіційної політики місцевих органів влади та діяльності волонтерських організацій, записка виявляє як позитивні, так і негативні аспекти адаптаційних процесів. Зокрема, дослідження підкреслює роль комунікації та культурних ініціатив, які сприяють соціальній згуртованості, а також вказує на існуючі проблеми. Результати дослідження можуть бути основою для формулювання рекомендацій щодо покращення підтримки ВПО та їх інтеграції в місцеві громади.

Адаптація та інтеграція ВПО під час війни: дослідження м. Вінниця

Проведення дослідження: 24.10.2024 – 24.01.2025

Дослідницька група кафедри політології та державного управління Донецького національного університету імені Василя Стуса:

- керівник - д.політ.н., проф. Ірина Мацишина
- здобувачі другого рівня вищої освіти:
 - Паламарчук Юлія – 1 курс
 - Поліщук Інна – 1 курс

Дослідження виконано у межах наукової теми кафедри політології та державного управління №0123U101423 «Публічна політика і державне управління в умовах війни та повоєнного відновлення».

1. Вступ

Актуальність теми

В умовах війни в Україні внутрішня міграція набула безпрецедентних масштабів, що, за оцінками Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), є одним із найбільших переміщень населення в Європі після Другої світової війни.¹ Масштабна внутрішня міграція, спричинена воєнними діями, вплинула на соціальну динаміку та структуру взаємовідносин у громадах. Зокрема, питання інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у місцеві громади є важливим для забезпечення соціальної згуртованості, адаптації та стабільності. Зростання населення вплинуло на інфраструктуру, соціальні служби, ринок праці та житловий фонд. Виникла конкуренція за ресурси, такі як житло, робочі місця та гуманітарна допомога, що може створювати певні виклики у взаємовідносинах між переселенцями та місцевими мешканцями. Культурні та ментальні особливості, пов'язані з регіонами, звідки приїхали ВПО, можуть ускладнювати процес взаєморозуміння. Багато переселенців пережили складні ситуації, що потребує додаткової підтримки з боку громади та держави.

У цьому контексті дослідження соціальних відносин між ВПО та місцевими жителями є не лише актуальним, а й необхідним для розробки стратегій, спрямованих на адаптацію та інтеграцію внутрішньо переміщених осіб для єд-

¹ За оцінками УВКБ ООН, через повномасштабну війну РФ проти України 12-13 млн людей стали біженцями - Гранді. Interfax - Україна : веб-сайт. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/844695.html> (дата звернення: 16.11.2024).

ності суспільства.

Вінницька область стала однією з ключових територій інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО), і вивчення соціальних відносин між ними та місцевими жителями є надзвичайно важливим для розуміння стійкості суспільства в кризових умовах. З початку повномасштабного вторгнення статус ВПО на Вінничині отримали майже 285 тисяч людей, з яких наразі в області проживає понад 151 тисяча осіб: 38,4% – чоловіки, 61,6% – жінки, 27,3% – діти.²

Крім того, до регіону релокувалися 390 суб'єктів господарювання, серед яких 248 фізичних осіб-підприємців та 142 юридичні особи, створивши 1911 робочих місць.³ Ці дані свідчать про значний вплив внутрішньої міграції на соціальну динаміку та економічний розвиток області, підкреслюючи важливість вивчення інтеграційних процесів для забезпечення стійкості суспільства в умовах кризи.

Це дослідження дозволяє глибше досягнути механізми адаптації, інтеграції та подолання соціальної напруги в громадах, забезпечуючи наукове підґрунтя для розробки практичних рішень. Оскільки сучасний світ надає численні приклади. Наприклад, у Сирії вивчення наслідків внутрішньої міграції виявило, що рівень соціальної напруги значно зменшується, якщо створюються умови для активної комунікації та співпраці між переселенцями та місцевими громадами.⁴ Подібні висновки зробили дослідники з Global Center on Adaptation, аналізуючи міграційні процеси у контексті конфліктів в Африці.⁵ Вони наголошують, що відсутність стратегії інтеграції часто посилює соціальну поляризацію, тоді як інклюзивні ініціативи сприяють довготривалій стабільності. Подібні висновки мають універсальний характер, однак кожен контекст є унікальним, тому вивчення локальних умов в Україні є вкрай важливим.

В Україні ці аспекти набувають особливого значення, оскільки війна зачіпає всі сфери суспільного життя, включаючи економіку, соціальну політику, психологічний стан громадян та використання міського простору. На відміну від

² Інформація за квітень 2024 р. На Вінничині відбувся форум «Створюємо місцеві рішення разом: місцеві плани дій 1325». Вінницька обласна військова адміністрація : веб-сайт. URL: <https://www.vin.gov.ua/dep-smp/62134-forum-stvoriuiemo-mistsevi-rishennia-razom-mistsevi-plany-dii-1325> (дата звернення: 11.11.2024).

³ Інформація за квітень 2024 р. На Вінничину релокувалися 390 суб'єктів господарювання, із них майже 300 - відновили роботу на новому місці. Вінницька обласна військова адміністрація : веб-сайт. URL: https://www.vin.gov.ua/news/ostanni-novyny/62462-na-vinnychchynu-relokuvalysia-390-subiektiv-hospodariuvannia-iz-nykh-maizhe-300-vidnovyly-robotu-na-novomu-misti?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 11.11.2024).

⁴ [Marwan Khawaja](https://www.researchgate.net/publication/265072907_Internal_migration_in_Syria_Findings_from_a_national_survey). Internal migration in Syria: Findings from a national survey. 2002. URL: https://www.researchgate.net/publication/265072907_Internal_migration_in_Syria_Findings_from_a_national_survey Internal migration in Syria Findings from a national survey Internal migration in Syria (дата звернення: 10.11.2024).

⁵ State and Trends in Adaptation Report 2021: Africa: Conflict and Migration. URL: https://gca.org/wp-content/uploads/2021/10/GCA_STA21_Sect3_CONFLICT_MIGRATION.pdf (дата звернення: 10.11.2024).

інших країн, які стикалися з подібними викликами, масштаби переміщення населення в Україні є безпрецедентними: згідно з оцінками Міжнародної організації з міграції (МОМ), фактична чисельність внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні складає приблизно 3,5 мільйона.⁶ А результати досліджень, проведених Інститутом демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, свідчать, що адаптаційні стратегії ВПО суттєво залежать від рівня соціальної підтримки з боку місцевих громад.⁷ Водночас ці дослідження показують, що відсутність належної комунікації може призводити до зростання конфліктності.

Крім того, актуальність цього дослідження визначається глобальною тенденцією зростання поляризації у суспільствах, які стикаються з кризами. Вони можуть бути як наслідком військових дій, економічної кризи, так і інформаційного впливу. У таких умовах аналіз адаптаційних механізмів, соціальних практик і рівня згуртованості стає основою для формування ефективних заходів державної та місцевої політики. Це дозволяє не лише вирішувати поточні проблеми, але й запобігати потенційним соціальним напруженням у майбутньому.

2. Методологія дослідження

Системний підхід. Дослідження спирається на концепт соціальної стійкості (resilience⁸), який активно використовується в соціальних науках для вивчення адаптації суспільств до кризових ситуацій. Цей підхід був запропонований К. Холлінгом⁹ і розвинутий багатьма іншими дослідниками, такими як К. Фолк, які акцентують увагу на здатності суспільств зберігати функціональність у кризових умовах.¹⁰ У випадку України цей підхід дає змогу оцінити, як війна впливає на здатність громад підтримувати соціальну згуртованість. А також які можуть бути стратегії зменшення вразливості населення до змін.

Теорія відносної депривації. Інший теоретичний підхід стосується соціальної поляризації, яка є наслідком кризи. Як зазначає Дж. Девіс у своїй теорії “від-

⁶ Звіт про внутрішнє переміщення населення в Україні : опитування загального населення. Квітень, 2024. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_UKR_GPS_Internal%20Displacement%20Report_Round%20d%2016_UA_June%202024.pdf (дата звернення: 28.11.2024).

⁷ Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України : веб-сайт. URL: <https://idss.org.ua/index> (дата звернення: 11.12.2024).

⁸ Резильєнтність - це здатність системи зберігати свої взаємозв'язки і функціонувати в умовах змін або порушень. Вона вимірює, наскільки система може адаптуватися до змін, залишаючи при цьому свої основні характеристики незмінним.

⁹ Holling C. Resilience and Stability of Ecological Systems. 1973. URL: <https://pure.iiasa.ac.at/id/eprint/26/1/RP-73-003.pdf> (дата звернення: 13.12.2024).

¹⁰ Resilience Thinking: Integrating Resilience, Adaptability and Transformability / C.Folke, S. Carpenter, B. Walker et al. *Ecology and Society*. 2010. Vol. 15, No. 4. URL: <http://www.ecologyandsociety.org/vol15/iss4/art20> (дата звернення: 29.10.2024).

носної депривації”, нерівний розподіл ресурсів і відсутність доступу до них можуть спричиняти соціальну напругу та конфлікти між групами.¹¹ В цьому контексті дослідження пропонує актуальний аналіз факторів, які сприяють або перешкоджають інтеграції ВПО в нові громади.

Мета дослідження: вивчити офіційну та неофіційну політику підтримки внутрішньо переміщених осіб м. Вінниця для встановлення прихованих форм поляризації населення.

Завдання:

- провести аналіз політики підтримки місцевої влади, самоорганізацію внутрішньо переміщених осіб, діяльність волонтерських організацій з метою встановлення сильних та слабких сторін;
- здійснити моніторинг інтернет ресурсів для встановлення емоційної тональності комунікації;
- розробити рекомендації для вінницької громади щодо зменшення поляризації населення.

Розділ 1. Аналіз офіційної політики підтримки внутрішньо переміщених осіб у м. Вінниця

У цьому розділі надається результат аналізу офіційної політики адаптації та інтеграції ВПО через діяльність місцевих органів влади, внутрішньо переміщених осіб та волонтерських організацій. Розглядаються досягнення, проблеми та виклики, з якими стикаються ВПО у процесі адаптації до нових умов життя.

1.1. Політика міської влади м. Вінниця у питаннях підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО)

Починаючи з 2014 року, місто Вінниця приймає переселенців на постійній основі. Лише у 2022 році (початок повномасштабного вторгнення) 46 тисяч ВПО та 260 релокованих підприємств різного рівня (від кафе до підприємств з виробництва техніки) вимушені були переїхати до м. Вінниця. Тому, користуючись досвідом, для забезпечення комфортних умов для ВПО, Вінницька міська рада запустила низку програм для захисту та допомоги для переселенців. Наприклад, у квітні 2022 р. було розроблено Довідник для внутрішньо переміщених осіб¹². Як зазначається на офіційному сайті міської ради, «у довіднику зібрана

¹¹ Davies J. Toward a Theory of Revolution. *American Sociological Review*. 1962. Vol. 27, No. 1. P. 5-19. URL: <https://louischauvel.org/DAVIES2089714.pdf> (дата звернення: 30.10.2024).

¹² Довідник для внутрішньо переміщених осіб. Вінницька міська рада. URL: <https://www.vmr.gov.ua/u-vinnytsi-rozroblyu-dovidnyk-dlia-vnutrishno-peremishchenykh-osib> (дата звернення: 13.01.2025).

корисна інформація для людей, які, рятуючись від небезпеки, залишили свої оселі та переїхали до Вінниці. Перш за все, у ньому роз'яснюють, куди звертатись для тимчасового поселення». Довідник можна завантажити за посиланням: <https://www.vmr.gov.ua/tomigrants>.

У місті працюють Центри надання адміністративних послуг (ЦНАП)¹³, інформацію про які можна знайти з відкритих джерел. Такими ЦНАПами, що приймають та обслуговують ВПО є “Прозорий офіс”, що знаходиться у мікрорайоні Вишенька та “Замостя”. У місті було розроблено спеціальну дорожню карту для ВПО, де є необхідні контакти та інформація про всі організації, які займаються допомогою. Через створення спеціалізованих органів та впровадження різноманітних ініціатив відбувається підтримка та інтеграція внутрішньо переміщених осіб у життя громади. При місцевій раді створено Координаційну раду для забезпечення співпраці між міською владою та переселенцями, сприяючи їхній адаптації та інтеграції у громаду¹⁴. Серед програм соціального захисту є компенсація за придбані та встановлені джерела безперебійного живлення¹⁵. Департамент соціальної політики розробив Комплексну програму «Основні напрямки соціальної політики Вінницької міської територіальної громади». На офіційному сайті говориться, що вона “охоплює надання муніципальних пільг, допомог та компенсацій; підтримка діяльності громадських організацій соціального спрямування; створення правових, соціальних і економічних умов для зміцнення інституту сім'ї; надання соціальних та реабілітаційних послуг жителям ВМТГ”¹⁶. Також органи місцевої влади активно співпрацюють з місцевими роботодавцями для сприяння працевлаштуванню ВПО та наданню можливостей для підприємницької діяльності. Працюють програми навчання, працевлаштування, культурної адаптації для людей, які змушені були залишити свої домівки. Ось приклад низки програм щодо забезпечення житлом ВПО:

¹³ Куди переселенцям звертатися за допомогою у Вінниці. Бахмут in.ua. URL: <https://bahmut.in.ua/kudy-pereselencyam-z-bahmuta-zvertatysya-za-dopomogoyu-u-vinnyczi/> (дата звернення: 03.01.2025).

¹⁴ Рішення про створення Координаційної ради з питань внутрішньо переміщених осіб у Вінницькій міській територіальній громаді від 14.09.2023 р. URL: https://www.vmr.gov.ua/media/%D0%94%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%94%D0%A1%D0%9F/%D0%9A%D0%94%D0%9E/%D0%9F%D1%80%D0%BE%20%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%9A%D0%BE%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%20%D0%B7%20%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%8C%20%D0%92%D0%9F%D0%9E.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 23.12.2024).

¹⁵ ВПО у Вінниці можуть отримати компенсацію за інвертори напруги та акумулятори живлення: що для цього потрібно. Вінницька міська рада. URL: https://www.vmr.gov.ua/vpo-u-vinnyci-mozhut-otrymaty-kompensatsiiu-za-inventory-napruhy-ta-akumulyatory-zhyvlennia-shcho-dlia-tsoho-potribno?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 23.12.2024).

¹⁶ Пріоритет «Турбота». Рік роботи департаменту соціальної політики ВМР у цифрах. Вінницька міська рада. URL: https://www.vmr.gov.ua/priorytet-turbota-rik-roboty-departamentu-sotsialnoi-polityky-vmr-u-tsyfrakh?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 23.12.2024).

- традиційною для Вінниччини є програма за якою ВПО мають змогу стати на облік та мати можливість отримати житло від держави у місті Вінниця;
- у березні 2022 року Вінницька міська рада спільно з селищними радами району оголосили про можливість для ВПО проживати у “зелених садибах”, тобто у будинках в сільських місцевостях та пригороді міста¹⁷;
- у середині 2023 р. у рамках співпраці Вінницької міської ради із ГО “Спільна справа”, було збудовано семіповерховий багатоквартирний будинок¹⁸;
- новітня програма 2025 року, яка надає субсидію на оренду житла для переселенців¹⁹.

В цілому, діяльність місцевої влади побудована на співпраці з новими мешканцями міста, які потребують підтримки внаслідок вимушеного переселення у місто. Залучення місцевої владою громадських організацій, міжнародних інституцій,

Фото 1. Будинок збудований ВПО в м. Вінниця на вул. С. Зулінського

партнерських структур створює привабливі умови для життя у місті, підтримуючі статус “комфортного міста”, навіть в умовах війни.

Проте, під час дослідження було зафіксовано *слабкі сторони* діяльності міської влади. Однією з характеристик цього є загальна тенденція бюрократичних перепонів, коли люди можуть не отримувати належну соціальну

підтримку через відсутність належної координації між державними і місцевими структурами. Це може включати затримки в наданні соціальних виплат, неадекватний доступ до медичних послуг або труднощі в отриманні необхідних документів для офіційного статусу переміщеної особи. У випадку ВПО часто використовується декларація допомоги, що в сучасних реаліях просто може бути відсутньою. Часто внутрішньо переміщені особи стикаються з труднощами при працевлаштуванні, отриманні допомоги або навіть правовому оформленні свого статусу, якщо місцеві органи влади не належним чином контролюють чи інфо-

¹⁷ Переселенцям надають тимчасове житло у «зелених» садибах Вінницької області. 20 хвилин. URL: <https://vn.20minut.ua/Podii/pereselentsyam-nadayut-timchasove-zhitlo-u-zelenih-sadibah-vinnitskoyi-11549533.html> (дата звернення: 13.01.2025).

¹⁸ Переселенці збудували будинок за ціною 13570 грн за 1 м кв на 105 квартир у Вінниці. Zaraz.info. URL: <https://zaraz.info/pereselenci-zbudovali-budynok-za-czinoyu-13570-grn-za-1-m-kv-na-105-kvartir-v-vinniczi-video/> (дата звернення: 13.01.2025).

¹⁹ Субсидія на оренду житла для переселенців. Головне управління пенсійного фонду України у вінницькій області. URL: <https://www.pfu.gov.ua/vn/409543-subsydiya-na-orendu-zhytla-dlya-pereselentsiv/> (дата звернення: 23.01.2025).

рмують про відповідні процедури. На що вказує дослідження від програми “Єднання заради дії”, що проводилося у 2022 – 2023 рр. у 15 областях України, у тому числі і у Вінницькій області²⁰. У дослідженні було виявлено про "дискримінацію ВПО щодо права на безпосередню участь у місцевому самоврядуванні". За результатами дослідження, станом на 9 травня 2023 року на обліку в департаменті соціальної політики Вінницької міської ради зареєстровані 45 982 внутрішньо переміщені особи, з них майже 12 тисяч – діти. Соціальні послуги отримали орієнтовно 5 110 переселенців.

Оскільки допомога від Вінницької міської ради не завжди відбувається стабільно та регулярно, багато ВПО звертаються до волонтерських або неурядових організацій, які не контролюються з боку держави. Ці організації надають допомогу, але часто не мають достатнього ресурсу або можливості забезпечити стабільну та системну підтримку для великої кількості людей.

Також надання безкоштовного житла для ВПО є обмеженою програмою, тому люди змушені шукати житло через інтернет ресурси (наприклад, через ОЛХ) або вуличні оголошення (рекламні вивіски), де орендодавці можуть надавати житло за завищеними цінами або в поганих умовах. Оскільки у Вінниці та інших містах існує попит на оренду житла серед ВПО, багато з них можуть потрапляти в ситуації, де немає гарантій якісного сервісу. На момент проведення дослідження було встановлено, що згаданий попередньо “семіповерховий будинок на вул. Зулінського у Вінниці”, досі не був зданий в експлуатацію для ВПО²¹.

Таблиця 1.

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> • Доступ ВПО до місцевих органів влади (управління соцзахисту, міська рада, ЦНАПи) • Активна співпраця влади з громадськими організаціями та міжнародними партнерами • Запуск онлайн-сервісів для реєстрації та оформлення документів через портал "Дія" • Центри надання адміністративних послуг ("Прозорий офіс") • Наявність довідників та інформаційних ресурсів для переселенців • Програми навчання та працевлаштування ВПО • Забезпечення житлом через субсидії, державні програми та "зелені садиби" 	<ul style="list-style-type: none"> • Бюрократичні перепони та затримки у наданні соціальних виплат • Недостатня координація між державними та місцевими структурами • Обмеженість доступу до соціальних послуг (медичні, освітні, правові), що часто залежить від внутрішньої політики закладів • Нерівномірність розподілу гуманітарної допомоги, що містами перекладається на громадські організації • Труднощі під час працевлаштування, оскільки не вистачає робочих місць у місті • Проблеми з допомогою оренди житла

²⁰ Як ВПО долучені до життя громади: у Вінниці презентували результати соціального дослідження. Суспільне Вінниця. URL: <https://susplne.media/vinnitsia/537755-ak-vpo-doluceni-do-zitta-gromadi-u-vinnici-prezentuvati-rezultati-socialnogo-doslidzenna/> (дата звернення: 21.12.2024).

²¹ Вони обрали життя тут, а їх «кинули». Історія переселенців з нашумілого проекту дому для ВПО. 20 хвилин. URL: <https://vn.20minut.ua/analitika-i-publicistika/voni-obrali-zhittya-tut-a-yih-kinuli-istoriya-pereselentsiv-yakih-obma-11876678.html> (дата звернення: 11.12.2024).

Отже, діяльність Вінницької міської ради щодо підтримки внутрішньо переміщених осіб демонструє як значні досягнення, так і низку викликів. Серед позитивних аспектів можна відзначити ефективну роботу ЦНАПів, впровадження онлайн-сервісів для спрощення оформлення документів, розробку житлових програм, а також співпрацю з громадськими організаціями та міжнародними партнерами. Проте низка проблем, таких як бюрократичні затримки, обмежена доступність соціальних послуг, нерівномірність розподілу гуманітарної допомоги та труднощі з інтеграцією в економічне середовище, свідчать про необхідність подальшого вдосконалення цієї діяльності (див таблицю.1).

Вирішення зазначених проблем вимагатиме комплексного підходу, посилення координації між державними структурами, громадським сектором і місцевими громадами, а також залучення додаткових ресурсів для забезпечення належної підтримки та інтеграції ВПО.

1.2. Аналіз кав'ярень та культурних заходів як приклад самоорганізації ВПО

У цьому підрозділі розглядається роль кав'ярень та ресторацій, які є прикладом самоорганізації ВПО для інтеграції у міське життя. Зокрема, акцентується увага на діяльності таких закладів у місті Вінниця, їхніх культурних та благодійних ініціативах, а також їхньому впливу на місцеву громаду. Аналіз діяльності цих закладів дозволяє оцінити їхнє значення у бажанні ВПО інтегруватися у міське життя вінничан.

Адаптація внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у нових соціальних умовах є важливим аспектом для забезпечення їхнього ефективного включення в громадське та економічне життя. У цьому процесі окрім державної підтримки, значну роль відіграють ініціативи, започатковані самими переселенцями. Одним із найбільш помітних і впливових напрямків такої підтримки є розвиток кав'ярень, ресторацій та культурних заходів, організованих ВПО. Ці ініціативи не лише допомагають переселенцям зберігати зв'язки з рідним регіоном, але й сприяють їхній інтеграції у нове середовище, полегшуючи соціальну адаптацію та забезпечуючи економічну самодостатність.

Під час дослідження було проведено аналіз міського простору та нанесено на карту міста 11 кав'ярень, які пов'язані з людьми з окупованих територій (рис.1).

Кав'ярні та ресторації, що підтримують ВПО

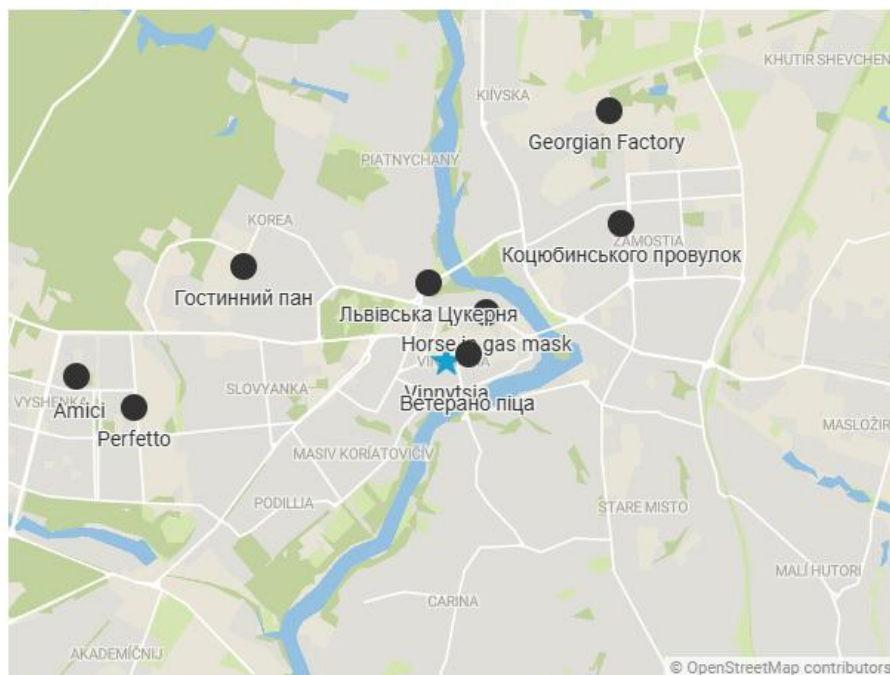

Рис. 1. Карта м. Вінниця

Це кав'ярні, власниками яких є люди з тимчасово окупованих територій. А також кав'ярні, де проводилися заходи на підтримку ВПО.

Ті, хто мав досвід роботи в бізнес-сфері до переселення та відкрили власні кав'ярні у Вінниці, не тільки створили робочі міста. Вони також створили певні комунікаційні

хаби, де з'явилася можливість обмінятися досвідом, поділитися думками або обговорити певні соціальні питання. У таких кав'ярнях проводяться майстер класи, публічні лекції або тематичні заходи. Такий формат зустрічей більше спрямований на внутрішню комунікацію між людьми, які вимушені опинитися у м. Вінниця внаслідок війни.

Інший формат – це зовнішня комунікація, де вихідці з окупованих територій влаштовують різноманітні заходи, присвячені традиціям своїх регіонів для всіх бажаючих (такі, як виставки, концерти, кінопокази, тематичні вечори). Це дає можливість вінничанам дізнатися більше про культуру переселенців. Ось назви всіх 11 кав'ярень та ресторацій, які потрапили до нашого дослідження.

- 1) Заклад «Ветерано піца»
- 2) Заклад Перфетто та Амічі
- 3) Кафе-кондитерська «Херсон»
- 4) Сімейна кав'ярня «Мелітополь»
- 5) Кав'ярня «КульБабка»
- 6) Кафе «Світанок»
- 7) Ресторан «Коцюбинський 220»
- 8) Ресторан «Вінниця – Цукерня Львівська»
- 9) Гастропаб «Кінь у Протигазі»
- 10) Ресторан «Georgian Factory»
- 11) Ресторанція «Гостинний Пан»

Важливою частиною цього неофіційного простору є підтримка, яку надали громадські організації, що спеціалізуються на допомозі ВПО. Вони часто співпрацюють з кафе, кав'ярнями та іншими соціальними підприємствами, організовують спільні заходи для підвищення обізнаності про потреби ВПО, допомагають у координації благодійних ініціатив та інтеграції переселенців у суспільне життя.

Прикладом може бути діяльність закладів “Ветерано піца” та “Перфетто”.

Фото 2. Заклад “Ветерано піца” (*Veterano pizza*)

Обидва заклади було засновано внутрішньо переміщеними особами. Перший у 2015 році, а другий переселенцями з Херсону у 2022 році. Заклади активно підтримують ініціативи, які сприяють інтеграції ВПО у місцеву громаду та організують різноманітні заходи для допомоги цій категорії населення.

Фото 3. Заклад “Перфетто” (*Perfetto*)

Піцерія “Ветерано Піца” регулярно організовує культурні вечори, присвячені різним куточкам України, що дозволяє ВПО з різних регіонів ділитися частиною своєї культури з місцевими жителями. У 2024 році, були проведені фотовиставки

та презентації культурних особливостей різних регіонів України, у яких ВПО ма-

ли змогу презентувати свої фотографії, малюнки, предмети побуту, що розповідають про їх рідний край, історію та традиції. Ці виставки допомагають місцевим жителям більше дізнатися про культуру переселенців і сприяють культурному обміну.

У закладі "Ветеранно Піца" працює власна ініціатива-програма "Піца для добра", де частина виручених коштів від продажу певної кількості піц йде на організацію соціальних заходів, надання допомоги тим, хто пережив важкі обставини переміщення. Також проводиться збір необхідних речей, продуктів харчування, медикаментів, які потім передають людям, яким вони потрібні. Організуються арт-терапевтичні майстер-класи для людей, які потребують на психологічну допомогу. На базі кав'ярні "Перфетто" організуються майстер-класи з кулінарії. Проте, такі неформальні ініціативи часто залежать від зовнішнього фінансування або волонтерської підтримки, що може обмежувати масштаб та стабільність заходів.

Ще однією проблемою є слабкий маркетинг просування закладів, оскільки не всі ВПО знають про існування ініціатив. Під час проведення польового дослідження жодного оголошення про події не було знайдено. Хоча, це може вказувати на те, що заклади орієнтуються вже на постійну аудиторію і не мають можливості працювати одночасно у власному просторі з великою кількістю відвідувачів.

Таблиця 2.

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> • ВПО у м.Вінниця проявляють активність у створенні власних проектів і ініціатив, що сприяє їхній адаптації • Переселенці відкривають кав'ярні та ресторації, що створює нові робочі місця та сприяє економічному розвитку • Взаємодія між переселенцями допомагає створити спільноти, де підтримка один одного відбувається як у просторі самих переселенців, так і у кав'ярнях які співпрацюють з переселенцями • Організація культурних заходів направлена на обмін знаннями про культуру та історію регіонів, звідки приїхали переселенці, з одного боку, та вінницького регіону з іншого боку • Проведення заходів відбувається як для переселенців, так самими переселенцями • Цільовою аудиторією таких заходів можуть бути як переселенці, так і місцеві жителі 	<ul style="list-style-type: none"> • Брак фінансування та матеріальних засобів може обмежувати масштаби ініціатив • Непогоджені дії між різними ініціативами іноді призводять до дублювання заходів, а також до нерівномірної частотності заходів • Недостатньо або відсутня інформація про заходи, які проводяться ВПО та для ВПО

Такі ініціативи, організаторами яких є люди, що вимушені були переїхати до м. Вінниця, відіграють значну роль у адаптації, соціалізації та економічній інтеграції, створюючи стійкі соціальні зв'язки, як в середині групи ВПО, так і для вінницької громади в цілому.

1.3. Аналіз діяльності волонтерських організацій, що співпрацюють з ВПО

Для детального аналізу центрів підтримки ВПО у місті Вінниця, було проаналізовано та нанесено на карту міста волонтерські організації, які відіграють важливу роль у допомозі переселенцям.

- 1) Центр «ЯМаріуполь»
- 2) Організація «Спільна справа»
- 3) Благодійний фонд «Шахіна»
- 4) ГО «ВПО України»
- 5) Центр реабілітації "Гармонія"
- 6) Гуманітарний центр речей від ГО «Полум'я надії»
- 7) Координаційний центр підтримки херсонців у Вінниці
- 8) Консультативно-координаційний центр підтримки населення «Бахмутський район єднає»
- 9) Центри ветеранського розвитку ВНТУ
- 10) "Центр захисту та підтримки для ВПО з інвалідністю"

Громадські та волонтерські організації, які не є частиною структури Вінницької міської ради, відіграють важливу роль у підтримці внутрішньо переміщених осіб в місті. Часто вони виконують допомогу там, де міська влада зробити не може. Це такі організації, як Центр «ЯМаріуполь», Організація «Спільна справа», Благодійний фонд «Шахіна», ГО «ВПО України», Центр реабілітації «Гармонія», Гуманітарний центр речей від ГО «Полум'я надії». Наприклад, Організація «Спільна справа» надає юридичні консультації, зокрема в питаннях реєстрації, оформлення соціальних виплат, психологічну та соціальну підтримку (як допомога в пошуку роботи, тимчасового житла та можливості для участі в культурних та соціальних заходах для переселенців). Центр реабілітації «Гармонія», надає психологічну та медичну реабілітацію, а також проводить спортивні заняття для ВПО та ветеранів війни.

У Вінниці існує кілька громадських організацій та центрів, які активно надають підтримку внутрішньо переміщеним особам (ВПО), будучи частиною структури Вінницької міської ради. Однією з таких організацій є Координацій-

ний центр підтримки херсонців у Вінниці. Цей центр допомагає переселенцям з Херсона, які змушені були покинути свої домівки через бойові дії. Основною його діяльністю є надання гуманітарної допомоги, включаючи продукти харчування, медикаменти та засоби гігієни. Окрім того, центр активно займається психологічною підтримкою, організовуючи індивідуальні та групові сеанси для людей, які пережили травму через війну та переміщення. Він також надає інформаційну підтримку, зокрема допомагає переселенцям орієнтуватися в місцевих правових та соціальних питаннях, надаючи консультації щодо реєстрації, оформлення соціальних виплат та можливостей для працевлаштування.

Ще однією організацією є Консультативно-координаційний центр підтримки населення «Бахмутський район єднає». Цей центр активно працює з ВПО з Бахмутського району, допомагаючи їм у вирішенні юридичних питань, таких як реєстрація місця проживання та оформлення соціальних виплат. Важливою складовою діяльності центру є психологічна підтримка для переселенців, зокрема організація груп підтримки, де люди можуть отримати допомогу у подоланні емоційного стресу, спричиненого війною та зміною місця проживання. Центр також працює над соціальною адаптацією переселенців, організовуючи культурні заходи, тренінги з працевлаштування та надаючи можливості для інтеграції в нову громаду.

У місті працюють Центри ветеранського розвитку ВНТУ, де увага зосереджена на допомозі не тільки ВПО, але й ветеранам, які пережили бойові дії. ВНТУ надає допомогу у вигляді психологічної реабілітації, консультацій щодо прав та пільг для ветеранів, а також підтримує їх у професійному розвитку, зокрема через курси з перекваліфікації. Ці курси охоплюють різноманітні напрямки, від інформаційних технологій до підприємництва, що дозволяє переселенцям та ветеранам покращити свої шанси на працевлаштування та соціальну інтеграцію. Важливою складовою роботи центру є й адаптація ветеранів до нового життя через участь у навчальних програмах, що проводяться у співпраці з університетом.

У Вінниці існує Центр захисту та підтримки для ВПО з інвалідністю, який надає спеціалізовану допомогу таким людям. Центр забезпечує медичну та реабілітаційну підтримку, допомагаючи переселенцям з інвалідністю отримати необхідні медичні послуги та реабілітаційне обладнання. Крім того, центр консулює з юридичних питань, таких як оформлення пенсій, пільг та доступу до медичних послуг. Психологічна підтримка є ще одним важливим напрямком діяльності центру, де організовуються індивідуальні та групові сеанси для допомоги людям з інвалідністю впоратися з емоційними та психологічними труд-

нощами, пов'язаними з війною та переміщенням.

Таким чином, волонтерські центри та організації, надають необхідну допомогу не лише в гуманітарних питаннях, а й забезпечують психологічну, юридичну та соціальну підтримку, що дозволяє ВПО адаптуватися до нових умов життя та інтегруватися в місцеву громаду. Відповідно до мапи районів міста Вінниця, можна побачити, що більшість вищезгаданих центрів допомоги для ВПО, сконцентровані у таких районах як Вишенька, Поділля, Замостя та Старе Місто, що вказує на зручність розташування для проведення ініціатив (рис.2). Проте, це може мати і свої недоліки, наприклад, люди похилого віку, які не мають можливості пересуватися містом і мешкають в інших районах, не завжди можуть потрапити до таких центрів допомоги.

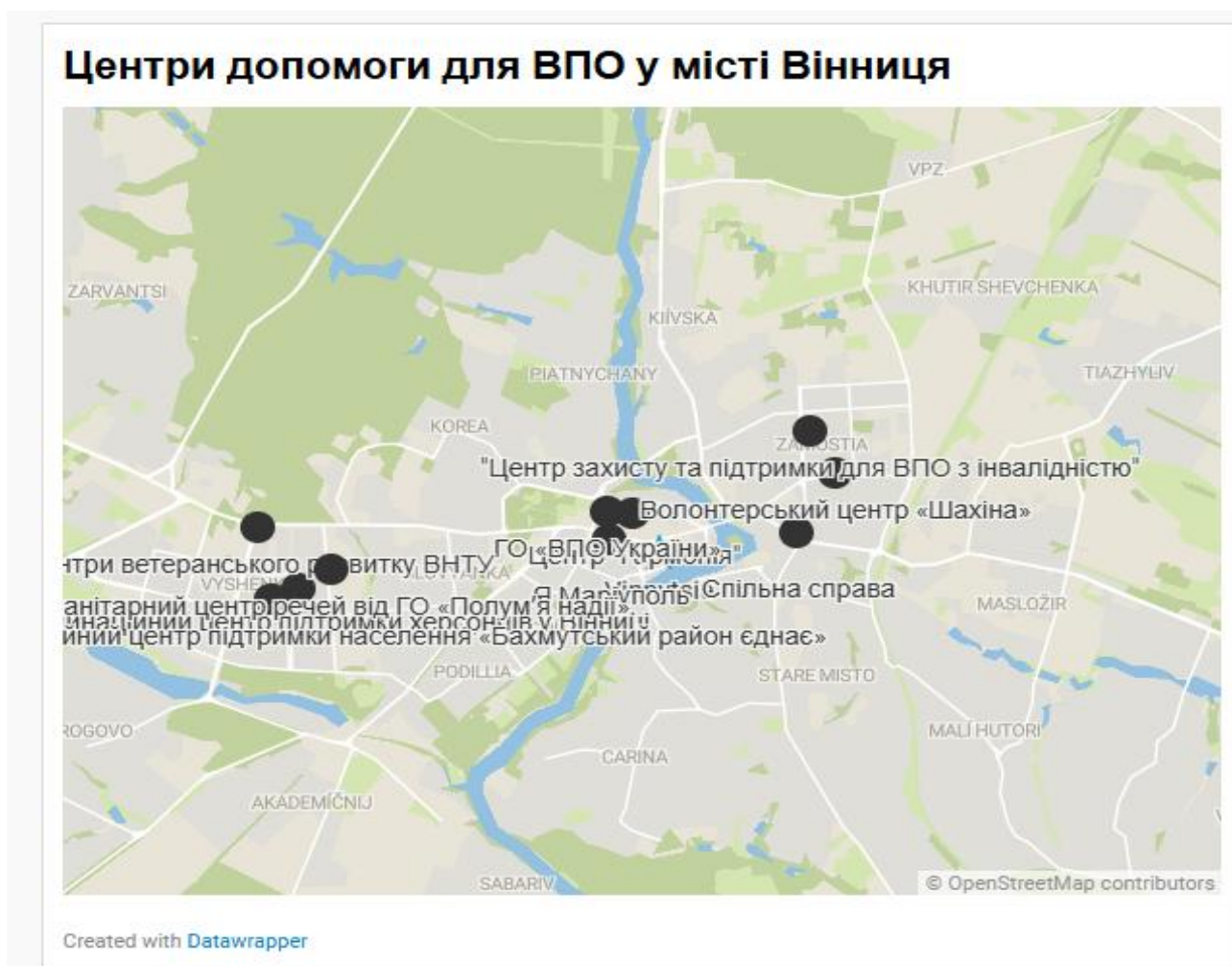

Рис. 2. Карта м. Вінниця

Аналіз діяльності волонтерських центрів вказує на їх спроможність задовольняти різноманітні потреби ВПО, включаючи гуманітарну, юридичну, психологічну та соціальну підтримку. Волонтерські організації демонструють свою значущість у наданні необхідної допомоги там, де державні установи можуть

бути обмеженими у своїх можливостях. Проте, є і слабкі сторони, які схожі з проблемами діяльності як міської влади, так і самоорганізації переселенців – нестача коштів для допомоги та непропорційні можливості отримання допомоги. Питання пріоритетності адресної групи для допомоги, не завжди може задовольняти потреби всієї групи переселенців (табл.3).

Таблиця 3.

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> • Волонтерські організації, які не пов'язані з місцевою владою, надають широкий спектр підтримки, включаючи юридичні консультації, психологічну допомогу та медичну реабілітацію, що відповідає різним потребам ВПО • Центри підтримки, такі як Координаційний центр підтримки херсонців та Консультативно-координаційний центр, що мають відношення до місцевої влади, активно працюють над соціальною адаптацією переселенців, організуючи культурні заходи та тренінги • Волонтерські організації часто співпрацюють з місцевими установами та громадськими організаціями, що підвищує ефективність їхньої діяльності • Переселенці є учасниками волонтерських організацій як активні учасники цього руху 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатнє фінансування може обмежувати можливості волонтерських організацій у наданні допомоги • Волонтерські організації часто залежать від грантів та донатів, що може призводити до нестабільності їхньої діяльності • Формування пріоритетних груп для допомоги серед переселенців, утворює певну непропорційність, що впливає на утворення непорозумінь всередині самих переселенців • В окремих районах може бути географічно обмежений доступ до центрів підтримки, що ускладнює отримання допомоги

Загальний висновок щодо спільних аспектів сильних та слабких сторін діяльності міської влади, внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та волонтерських організацій у Вінниці можна сформулювати наступним чином:

1) Спільним у сильних сторонах усіх трьох суб'єктів є прагнення до підтримки та адаптації переселенців, а також активна участь у вирішенні соціальних проблем. Міська влада забезпечує інфраструктуру та ресурси для підтримки ініціатив ВПО та волонтерів, що дозволяє створювати умови для їхньої інтеграції у місцеву громаду. ВПО, у свою чергу, проявляють ініціативність у самоорганізації та створенні нових можливостей для себе, тоді як волонтерські організації пропонують широкий спектр послуг, що відповідають специфічним потребам переселенців.

2) Серед слабких сторін можна виділити і певні спільні виклики. Усі три групи стикаються з проблемами обмежених ресурсів, що ускладнює реалізацію їхніх ініціатив. Міська влада може стикатися з бюджетними обмеженнями, ВПО — з фінансовими труднощами, а волонтери — з недостатнім фінансуванням своїх проєктів. Крім того, існує проблема недостатньої координації між

різними структурами, що може призводити до дублювання зусиль і неефективного використання ресурсів.

Розділ 2. Аналіз неофіційної політики підтримки внутрішньо переміщених осіб у м. Вінниця

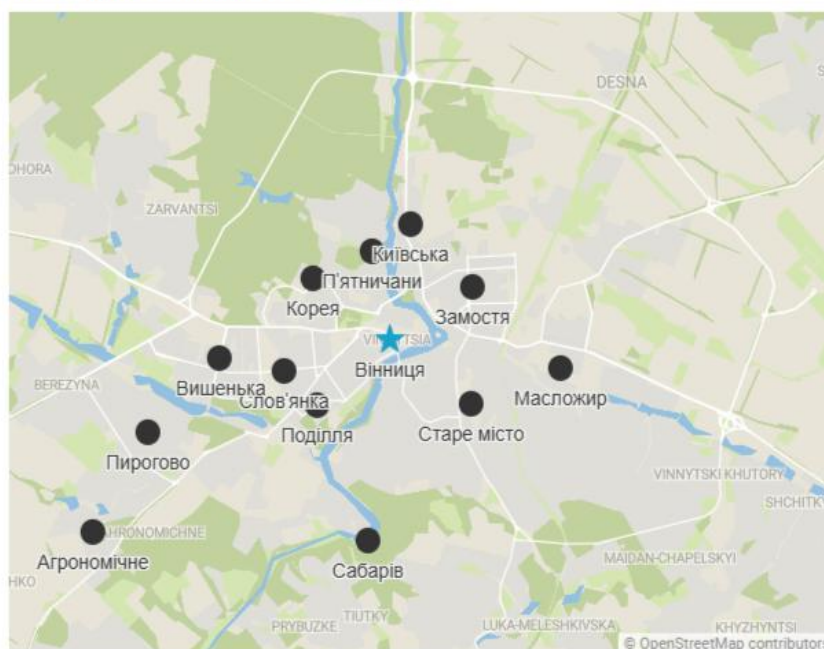
Цей розділ присвячено дослідженню неофіційної політики ставлення до внутрішньо переміщених осіб у м. Вінниця, яка спирається на певну форму поведінки людини або групи, що може толеруватися або викликати певний резонанс. Важливість дослідження неофіційної політики у тому, що така форма може як посилювати, так і дискредитувати офіційну політику підтримки місцевої влади, самоорганізацію ВПО та діяльність волонтерських центрів.

Для аналізу неофіційної політики ставлення до ВПО було зосереджено увагу на двох параметрах: вартість житла та комунікація у соціальних мережах.

2.1. Вплив економічних та соціальних факторів на ринок оренди житла для ВПО у Вінниці

У процесі дослідження ситуації з орендою житла для внутрішньо переміщених осіб у місті Вінниці було проаналізовано понад 50 рекламних приватних оголошень у міському просторі, що стосуються пошуку житла для цієї категорії населення. Аналіз охопив різні райони міста, зокрема такі, як Замостянський, Старе місто, “Поділля”, Тяжилів, Вишенька, Київський район, Слов’янський район, “Масложир”, “Агрономічне”, “Сабарів”, “Корея”, “П’ятничани” та “Пирогово” (див. рис. 3). Інформація, представлена в оголошеннях, включає різноманітні аспекти пошуку житла, такі як пропозиції оренди квартир, будинків, а також додаткові умови та послуги для ВПО. Дослідження цих рекламних оголошень дозволяє

Мапа районів міста Вінниця

Дана мапа містить позначки розташування районів Вінниці.
Created with Datawrapper

Рис. 3. Карта м. Вінниця

виявити тенденції та особливості, що характеризують ринок оренди житла у Вінниці в умовах війни.

Найбільшу кількість оголошень під час проведення польового дослідження, було знайдено у наступних районах: Вишенька, Поділля та Старе місто (35 оголошень). Непропорційність наявності рекламних оголошень з пошуку житла можна пояснити фактором щільності цих районів, адже саме вони виступають у якості “спальних районів” у місті²².

У Вінниці, як і в багатьох інших містах України, внутрішньо переміщені особи часто стикаються з труднощами під час пошуку житла. Початок повномасштабного вторгнення Росії в Україну значно змінив економічну ситуацію в країні, і цей вплив відчули не лише ті, хто був змушений залишити свої домівки, а й місцеві жителі. Одним із основних наслідків війни стало суттєве підвищення цін на комунальні послуги, що стало додатковою проблемою для всіх категорій населення. А велика кількість людей, що приїхала до Вінниці, створила і великий запит на оренду житла. Орендодавці, реагуючи на кризу, підняли ціни на оренду (табл.4).

Таблиця 4.

Рік	Показник зростання вартості житла у відсотках	Показник зростання середньої вартості житла у доларах (однокімнатна квартира в одному районі)
2014	+29,3%	25 тис.
2022	+55%	75 тис.
2024	+10%	85 тис.

Як зазначено у таблиці №4, ціни на житло у Вінниці з 2014 року, постійно зростають, що може вказувати на кілька причин:

1. *Запит на житло.* Після початку повномасштабного вторгнення Вінниця, як і інші міста центральної та західної території України, стала притулком для сотень тисяч переселенців з інших регіонів країни. Величезний наплив ВПО на ринок житла спричинив значне збільшення попиту на квартири та будинки для оренди. Це призвело до того, що орендодавці почали підвищувати ціни, використовуючи нестабільну ситуацію на ринку як можливість отримати більший прибуток.
2. *Економічні труднощі та інфляція.* Війна призвела до загального економічного занепаду, зростання інфляції, підвищення вартості будівельних

²²«Місто в місті» з усім необхідним для життя: історія вінницької Вишеньки. Вежа. URL: <https://vezha.ua/misto-v-misti-z-usim-neobhidnym-dlya-zhyttya-istoriya-vinnytskoyi-vyshenky-video/> (дата звернення: 11.01.2025)

матеріалів, а також зниження купівельної спроможності. Орендодавці, намагаючись компенсувати свої витрати, підняли ціни на оренду.

3. *Загальна невизначеність і ризику.* В умовах війни зростає невизначеність щодо майбутнього. Орендодавці стали більш обережними, намагаючись компенсувати потенційні ризики, пов'язані з тимчасовими втратами орендарів через міграцію або інші непередбачувані обставини. Це призвело до підвищення орендних ставок як на короткострокову, так і на довгострокову оренду, адже вони намагалися заробити більше за короткий термін в умовах підвищених ризиків.

У контексті пошуку житла у Вінниці, внутрішньо переміщені особи часто вдаються до т.зв. «самоозначення», вказуючи свій статус переселенця в оголошеннях або під час спілкування з орендодавцями (див. фото 4, 5).

Фото 4 та Фото 5. Оголошення про пошук житла у м. Вінниця

Проведене польове дослідження виявило низку критично важливих аспектів, що стосуються ринку оренди житла для внутрішньо переміщених осіб.

- По-перше, значна частина оголошень у місті вказує на «самоозначення» статусу ВПО («родина з Каховки», «родина зі Сходу»), що свідчить про спроби отримати житло на вигідних умовах за короткий термін пошуку.
- По-друге, є ризик утворення певного циклу ставлення до переселенців з боку місцевих жителів, яке вже було у м. Вінниця з 2014 р.: «недовіра – довіра – недовіра», в якому упередження орендодавців щодо статусу ВПО

та їхніх фінансових можливостей може призвести до подальшого розмежування на «ми» та «вони».

Таким чином, результати дослідження вказують на необхідність вжиття заходів для покращення ситуації в ринку оренди житла для ВПО, включаючи інформаційні кампанії для зменшення упереджень, підтримку програм адаптації та економічної інтеграції переселенців у місті.

2.2. Інтернет-простір м. Вінниця

Другим напрямом дослідження неофіційної політики ставлення до внутрішньо переміщених осіб у м. Вінниця було обрано медіаресурси та соціальні мережі. Для детального аналізу соціальної мережі ми звернули увагу на різні медіа для формування комплексного бачення неофіційної політики. Загалом було проаналізовано громадські сайти, групи та спільноти в таких соціальних мережах як Facebook, Viber та Telegram. Було проаналізовано 17 джерел (табл.5).

Таблиця 5.

Сайти	Facebook	Telegram	Viber
1. Вінницька міська рада	6. Громадська організація "Об'єднання переселенців "Спільна справа"	11. Переселенці. Місто Вінниця	17. Гуманітарна допомога - спільнота
2. 20 хвилин. Вінниця	7. Пролісок - Вінниця	12. Новини Вінниця 20 хвилин	
3. Суспільне Вінниця	8. ВПО (переселенці) Вінниця	13. 20 хвилин	
4. Діти в місті Вінниця	9. Житло для переселенців у Вінниці	14. Вінниця. Прихисток біженців	
5. Forbes Ukraine	10. Переселенці Вінниччини_Нові вінничани/вінничанки	15. Допомога ВПО від «Карітас-Спес Вінниця»	
		16. Переселенці Вінниця Переселенці Вінниця	

Важливо зазначити, що під час виконання дослідження ми виявили також закриті спільноти переселенців у соціальних мережах. Наприклад, було проаналізовано закриту спільноту "Переселенці Вінниччини_Нові вінничани/вінничанки". Оскільки загальна інформація про спільноту, її наповнення, мета та цілі є у відкритому доступі, і саме це дозволило нам включити її до загального переліку опрацьованих ресурсів (див. інформацію на фото.6).

ПЕРЕСЕЛЕНЦІ ВІННИЧЧИНИ_НОВІ ВІННИЧАНИ/ВІННИЧАНКИ

Приватна група · 2,1 тис. учасників

[Приєднатися до групи](#)

Інформація

Група створена у 2015 році з метою взаємодопомоги та висвітлення новин, які стосуються безпосередньо теми внутрішнього переселення, так і загальних новин, які можуть бути корисними та цікавими всім учасникам/цям групи.

Будьте активні, пишіть новини, спілкуйтесь та знайтеся :)

Опис нижче залишу, як пам'ять про хорошу справу, яка свого часу (!!!), допомогла багатьом людям.

О НАС
Еще совсем недавно каждый из нас знал о войне только из исторической и

ЗАДАЧИ ОРГАНИЗАЦИИ
Мы не обещаем звезд с неба и быстрых результатов, за нами не стоят политические партии, олигархи и чиновники, но мы будем стараться сделать все от нас зависящее, чтобы облегчить жизнь переселенцев .
Наши задачи просты и понятны для каждого:
-совместное решение наших общих проблем;
-участие в программах улучшения жилищных условий;
-содействие интеграции внутренне перемещенных лиц в социально-экономическое и общественное пространство Винниччины и всей Украины.
-содействие созданию позитивного имиджа и репутации внутриперемещенных лиц у широкой общественности, инвесторов, работодателей, руководителей организаций, органов государственной власти Украины;
-содействие развитию связей с международными и национальными общественными организациями;
-создание делового механизма обмена информацией, опытом, общением между внутренне перемещенными лицами

Приватна
Лишь участники группы могут просматривать и склад и дописи участников.

Фото 6. Офіційна інформація про закриття групи «Переселенці Вінниччини_Нові вінничани/вінничанки»

для визначення комунікаційних пріоритетів кожної групи (див. табл. 6).

Таблиця 6.

Назви спільнот	Група	Комунікаційна мета
- Сайт Вінницької міської ради - 20 хвилин. Вінниця - Суспільне Вінниця - Forbes Ukraine - Діти в місті Вінниця	Офіційні інформаційні ресурси	Інформування про офіційні заплановані події, висвітлення заходів, ініціатив та соціальних проєктів
- ГО "Об'єднання переселенців "Спільна справа" - Пролісок - Вінниця - Переселенці. Місто Вінниця	Громадські ініціативи та організації	Підтримка ВПО, допомога у адаптації, організація заходів
- ВПО (переселенці) Вінниця - Переселенці Вінниччини_Нові вінничани/вінничанки - Переселенці Вінниця Переселенці Винниця	Спільноти внутрішньо переміщених осіб (ВПО)	Обмін досвідом, інформацією, координація ВПО
- Допомога ВПО від «Карітас-Спес Вінниця» - Гуманітарна допомога - спільнота	Гуманітарна та соціальна допомога	Інформація про гуманітарну допомогу, підтримку
- Новини Вінниця 20 хвилин - Telegram-групи 20 хвилин	Локальні новинні спільноти	Актуальні новини регіону, обговорення подій, тем, що також пов'язані з ВПО
- Житло для переселенців у Вінниці - Вінниця. Прихисток біженців	Платформи для пошуку житла та прихистку	Пошук житла для ВПО, координація поселень

Як зазначено на скріні, група була створена у 2015 р. «з метою взаємодопомоги та висвітлення новин, які стосуються безпосередньо теми внутрішнього переселення, так і загальних новин, які можуть бути корисними та цікавими всім учасникам групи». На момент дослідження група мала більше 2 тис учасників.

Наступним кроком нашого дослідження був розподіл інтернет-спільноти за групами

Головною метою дослідження був аналіз наративів у кожній групі для встановлення позитивних, негативних та нейтральних тональностей. Як реакція на офіційну політику підтримки і як ефективність/неефективність такої політики. Було проаналізовано 938 повідомлень, що були оприлюднені з березня 2022 року по листопад 2024 року. Для аналізу було відібрано 56 повідомлень, які мали яскраво виражену тональність (рис.4).

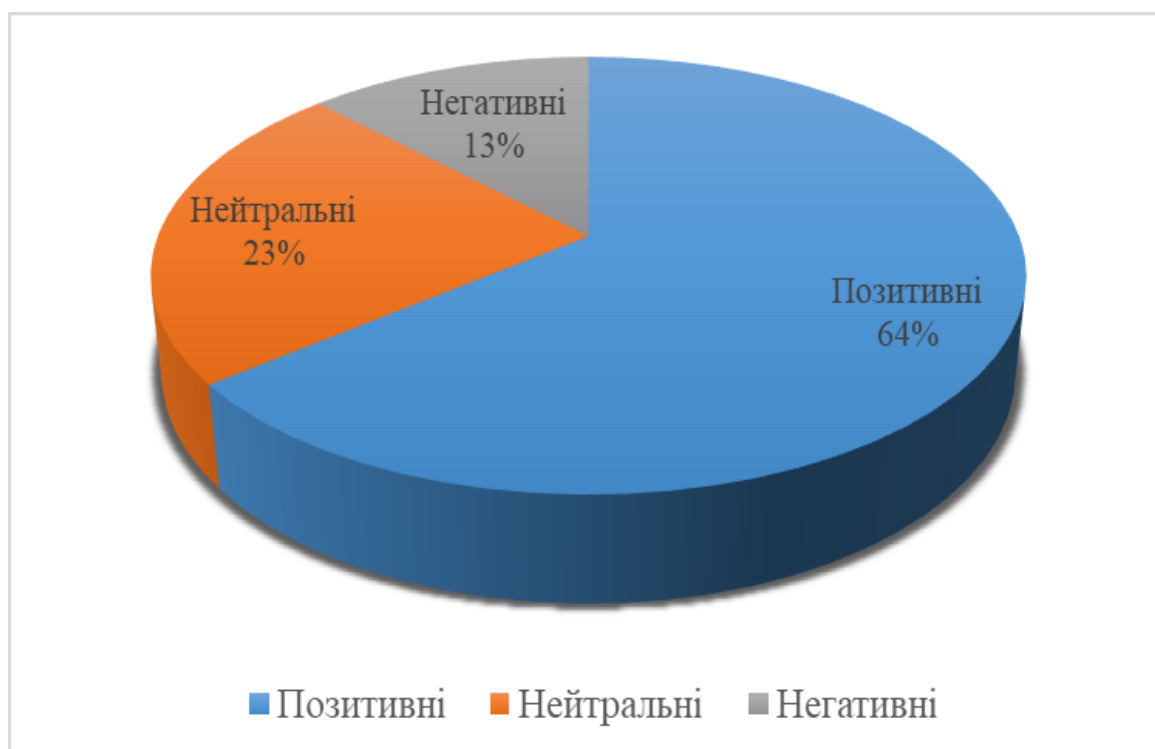

Рис. 4. Графік емоційної тональності

Позитивні (36 повідомлень)

Джерелами позитивних повідомлень є місцеві органи влади, громадські організації та самі переселенці. Повідомлення підкреслюють емпатію, турботу та готовність до співпраці. Висвітлюють ініціативи підтримки ВПО, інтеграційні заходи, гуманітарну допомогу та культурні події, які сприяють єднанню громади. Прикладом є ініціатива Вінницької міської ради щодо організації безкоштовних курсів української мови для внутрішньо

У Вінниці розпочали набір на безкоштовні курси української мови для внутрішньо переміщених осіб, які зареєстровані в регіоні.

Цьогоріч на базі міських бібліотек відкривають три навчальні групи. Курс для кожної — розрахований на три тижні та передбачає 12 занять. Про це йдеться на сайті Вінницької міської ради.

Навчання в групах розпочнеться, як тільки набереться потрібна кількість охочих. Запрошення на перше заняття зареєстрованим учасникам і учасницям надійде електронною поштою.

"Вільну українську" у Вінниці організують третій рік поспіль. Заняття традиційно проводять вчительки-філологині шкіл Вінницької громади за спеціальною програмою, розробленою фахівчинями департаменту освіти та КУ "Центр професійного розвитку педагогічних працівників міської ради".

Фото 7. Ініціатива Вінницької міської ради щодо організації мовних курсів

кої ради щодо організації безкоштовних курсів української мови для внутрішньо

переміщених осіб, які зареєстровані в регіоні (фото 7).

Ще одним прикладом може бути ініціатива речової допомоги громадської організації “Об'єднання переселенців “Спільна справа””. Завдяки роботі складу створюється атмосфера турботи та взаємодопомоги, що полегшує інтеграцію ВПО у нове середовище. Окрім одягу та взуття, доступні іграшки для дітей (фото 8).

Також проводяться соціальної ініціативи, організовані за підтримки Офісу туризму Вінницької міської ради. Наприклад, проведення екскурсії під назвою “Місто над Бугом”. Основна мета заходу полягала у сприянні інтеграції переселенців до нового соціокультурного середовища через ознайомлення з історичними, культурними та урбаністичними особливостями міста (фото 9).

Наступний приклад з Telegram-каналу “Новини Вінниця 20 хвилин” ілюструє інтеграцію внутрішньо переміщених осіб через працевлаштування²³.

Залучення ВПО до різних форм зайнятості має декілька важливих аспектів. По-перше, воно забезпечує економічну стабільність для самих переселенців, зменшуючи їхню залежність від соціальної допомоги. По-друге, участь у трудовій діяльності сприяє їхній психологічній адаптації, створюючи відчуття стабільності та приналежності до нової громади. По-третє, залучення до важливих для суспільства сфер, таких як торгівля, медицина чи виробництво, допомагає зберігати баланс між потребами переселенців та місцевих жителів. Та-

Фото 8. Ініціатива громадської організації “Об'єднання переселенців “Спільна справа”” з гуманітарної допомоги

Вінниця, місто, що розташоване на берегах мальовничого Бугу, завжди славилася своєю гостинністю та відкритістю. Сьогодні, у час випробувань, коли тисячі людей шукають новий дім, Вінниця простягає руку допомоги всім хто потребує підтримки. А для того щоб нові містяни більше дізнались про місце, яке стало для них новою домівкою, завдяки Офісу туризму Вінницької міської ради - ми організували спеціальну екскурсію для внутрішньо переміщених осіб “Місто над Бугом”.

Сьогодні ми... Більше

Фото 9. Екскурсія “Місто над Бугом” за підтримки Офісу туризму Вінницької міської ради

²³ У першому кварталі понад 320 переселенців знайшли роботу на Вінниччині. Telegram-канал “Новини Вінниця 20 хвилин”. 1 вересня 2023. URL: <https://t.me/vn20minut/31687> (дата звернення: 12.11.2024)

ким чином, працевлаштування переселенців стає інструментом не лише підтримки окремих людей, але й посилення соціальної згуртованості та економічної стійкості регіону.

Серед інших прикладів були повідомлення щодо відкриттів побутових центрів для переселенців, де вони мають змогу відремонтувати одяг, оздоровитися тощо; надання грошової допомоги для ВПО; організація різноманітних заходів для переселенців, таких як влаштування кіновечорів, концертів та екскурсій; надання речової допомоги та проведення консультацій для ВПО та постраждалого населення в межах окремих громад тощо. Багато ініціатив спрямовані на адаптацію дітей у міське середовище, наприклад, організація центрів творчості для дітей ВПО чи можливість відвідування безкоштовних мовних курсів та секцій, організація фестивалів та майстер-класів.

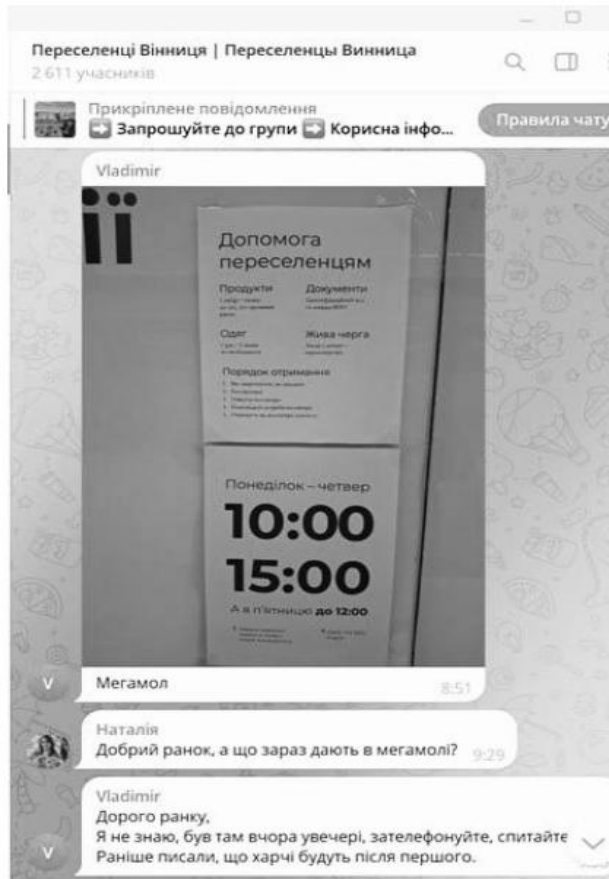
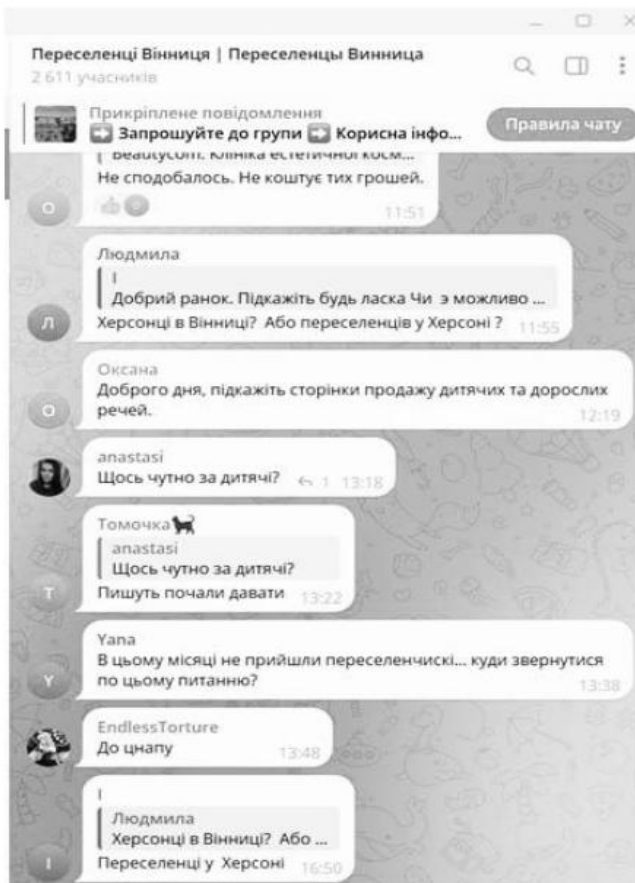
Незважаючи на те, що в цілому такі повідомлення носять інформативний характер, відбувається демонстрація розуміння потреб ВПО, формується атмосфера солідарності, декларується реальна допомога та підтримка.

- **Нейтральні (13 повідомлень)**

Нейтральні повідомлення у більшості орієнтовані на обмін інформацією, пошук житла або ресурсів для переселенців. Такі спільноти більш конкретно ставлять завдання для вирішення питань. Можна вважати що це певні координаційні платформи, де переселенці можуть отримати актуальну інформацію про житло, ресурси, працевлаштування чи доступ до соціальної допомоги. Звернутися по допомогу і отримати необхідну відповідь. Такий формат комунікації дозволяє швидко реагувати на запити, забезпечуючи оперативну комунікацію між ВПО та місцевими жителями, волонтерами чи організаціями.

Особливістю таких груп є фокус на конкретних потребах і практичних питаннях, без додаткових емоційних оцінок. Це дозволяє учасникам отримувати чітку й корисну інформацію, зосереджену на розв'язанні їхніх нагальних проблем. Наприклад, Telegram-група “Переселенці Вінниця | Переселенцы Винница” чи Facebook-спільнота “ВПО (переселенцы) Вінниця” є платформами, де самі переселенці відіграють ключову роль, обмінюючись власним досвідом, рекомендаціями та контактами (фото 10).

Такі ініціативи сприяють не лише вирішенню практичних питань, але й формуванню мережі взаємодопомоги та підтримки, що є важливим елементом адаптації до нового середовища. Вони підкреслюють активну участь самих ВПО у процесах інтеграції, дозволяючи їм почуватися не лише отримувачами допомоги, але й важливою частиною громади.

ВПО (переселенці) Вінниця >

Загальнодоступна група · 534 учасників

Приєднатися до групи

Відео Reels

Про групу

Світлини

Події

Напишіть щось...

Ефір

Анонімний допис

Опитув

Найактуальніші

Валентина Герич
2 д. · 🌐

! ВІННИЦЯ !
РОБОТА, ПІДРОБИТОК
Дохід задовольнить \$
Гнучкий графік

Вінницька міська рада

Завантажити пам'ятку →

ЯК ДІЯТИ

Прибути евакуйованих

Куди звертатись?

- Школярська вулиця: **0800-60-1560**
Детальні запити інформації про розміщення? На сайті: www.vinnitsa.gov.ua
- Отримання адресних дерев'яних допомог
Куди звертатись?
• ДІПАТ протесту Кіровоградська, 30 тел: 0997191210-40, 0963150-62-72, 0942150-81-00, 0942150-91-19
• ДІПАТ екс. Закарпатська, 7 тел: 099719141-18, 0993130-81-89, 0942150-86-79, 0942150-86-77
- Діагностика
• Спеціалізована протидія брехливості
• Діагностика при прийомі осіб на тимчасово окупованих територіях
- Отримання пенсій, житлових субсидій, тіл
Гаряча лінія: 0800-219-088
- Куди звертатись?
Українська психологічна фонд у Вінницькій області
• ДІПАТ протесту Кіровоградська, 30
• ДІПАТ екс. Закарпатська, 7
- Документи
• Діагностика психологічної
• Діагностика при прийомі осіб на тимчасово окупованих територіях
- Медична допомога
Куди звертатись? **0800-60-1560**
ДІПАТ 24 год. вул. Митрофанівська, 44 м. 0993130-81-82
ДІПАТ 24 год. вул. Дзержинська, 30 м. 0993130-81-79
ДІПАТ 24 год. вул. Дзержинська, 11 м. 0993130-81-09
ДІПАТ 24 год. вул. Дзержинська, 49 м. 0993130-81-02
- Стати на облі в Військомат
Численні вій. 18 та 60 років зовнішній контроль
Куди звертатись?
Вінницький обласний військовий територіальний центр комплектування та соціальної підтримки
• вул. Дзержинська, 21 (Вінниця) 0423-2746-22
- Документи
• Діагностика психологічної допомоги (психологічний контроль)
• Діагностика при прийомі осіб на тимчасово окупованих територіях
- У випадку виявлення бажання залишитися у Вінниці та з метою отримання необхідної соціальної допомоги потрібно пройти реєстрацію:
Куди звертатись?
• Департамент соціальної політики
• ДІПАТ протесту Кіровоградська, 30 тел: 0997191210-40, 0963150-62-72, 0942150-81-00, 0942150-91-19
• ДІПАТ екс. Закарпатська, 7 тел: 099719141-18, 0993130-81-89, 0942150-86-79, 0942150-86-77
- Отримання довідки ВПО
Куди звертатись?
• Департамент соціальної політики
• ДІПАТ протесту Кіровоградська, 30 тел: 0997191210-40, 0963150-62-72, 0942150-81-00, 0942150-91-19
• ДІПАТ екс. Закарпатська, 7 тел: 099719141-18, 0993130-81-89, 0942150-86-79, 0942150-86-77
- Послуги громадян пенсійного віку та людей з інвалідністю
Куди звертатись?
• Закарпатська обласна територіальна група військових пенсіонерів
• вул. Соборна, 20
• тел: 0942150-81-01
- Документи
• Діагностика
• Миттєвий зворотний зв'язок при отриманні психологічної допомоги
- Прецедентування або статус безробітного
Куди звертатись?
• Міський центр зайнятості
• вул. Дзержинська, 28
• тел: 099719141-18
- Психологічна допомога
Гаряча лінія: 0800-60-1560; 093-205-04-90; 066-421-20-82; 093-778-04-50

Познайомить з містом та надасть можливість швидко адаптуватися тут **Вітальний довідник для ВПО.**

Фото 10. Приклад нейтральних повідомлень

- **Негативні (7 повідомлень)**

Серед 56 повідомлень, було знайдено 7 дописів, що пов'язані з конфліктами. Вони стосуються або певної конкуренції за ресурси, або непорозуміння через культурні відмінності. На основі проаналізованих прикладів можна виділити кілька негативних аспектів, які стосуються непорозуміння між самими переселенцями, або місцевих жителів з ними.

Один з прикладів – це т.зв. «будинок переселенців», який почав будуватися ще з 2016 р. по вул. С. Зулінського і конфлікт стосується проблем із прозорістю використання коштів на будівництво, яке й досі не закінчено. Ця історія виникла з того часу, коли переселенці своїм коштом почали будувати багатоквартирний будинок. Спочатку у середині кооперативу, який було створено інвесторами, виникнув конфлікт. Представники однієї сторони конфлікту обурені, що їм відмовляли у наданні звітності та документів, які б підтверджували чесне використання фінансів. Оскільки сплата за квадратний метр підвищилась, а обґрунтування немає. Також є інформація про те, що в «інвесторів (власників квартир) незаконно відбирають придбані квартири»²⁴. Інша сторона конфлікту звинувачує місцеву владу, яка блокує закінчення будівництва. Місцева влада у цей конфлікт не втручається, оскільки за підписаним меморандумом свої обов'язки вона виконує: виділила земельну ділянку під будівництво та сплатила гроші за проектно-кошторисну документацію (1,1 млн грн.). Хоча наклала заборону на

Татьяна Белошицкая 21 серпня 2023 р.

Також розкажіть як голова ЖБК на гроші переселенців купив машину з салону і катався з Києву до Вінниці ще й топливо зписував за наш рахунок.

← Відповісти

← Поділитися

- 1 +

Наталья Герасимова 21 серпня 2023 р.

Розкажіть ще про те, як переселенців, що повністю сплатили всі внески згідно договору, неправомірно лишають права голосу, підтосовуючи голоси на Загальних зборах, виключають із кооперативу з метою продати наші квартири дорожче!!! Ціна в 13570 грн ніяк не обґрунтована, ЖБК підняло ціни на 50% на вже побудований будинок!!!

← Відповісти

← Поділитися

- 1 +

Фото 11. Приклад негативних повідомлень

продаж комерції у цьому будинку, що перетворило внутрішній конфлікт на конфлікт з місцевою владою з боку керівництва кооперативом. У Верховній раді створена навіть тимчасова комісія, щоб розібратися з цим питанням²⁵. Ця історія джує недовіру не тільки серед самих переселенців один до одного, але й

²⁴ Вони обрали життя тут, а їх «кинули». Історія переселенців з нашумілого проекту дому для ВПО. 20 хвилин. 1 серпня 2023. URL: <https://vn.20minut.ua/analitika-i-publicistika/voni-obrali-zhittya-tut-a-yih-kinuli-istoriya-pereselentsiv-yakih-obma-11876678.html>. (дата звернення: 18.12.2024)

²⁵ Юрій Зиков: наш власноруч збудований будинок для переселенців перешкоджає здати місцева влада. Торецьк City. 18 травня 2023. URL: <https://toretsk.city/articles/287741/yurij-zikov-nash-vlasnoruch-zbudovaniy-budinok-dlya-pereselenciv-pereshkodzhaye-zdati-misceva-vlada> (дата звернення: 18.12.2024)

недовіру до них з боку місцевих жителів.

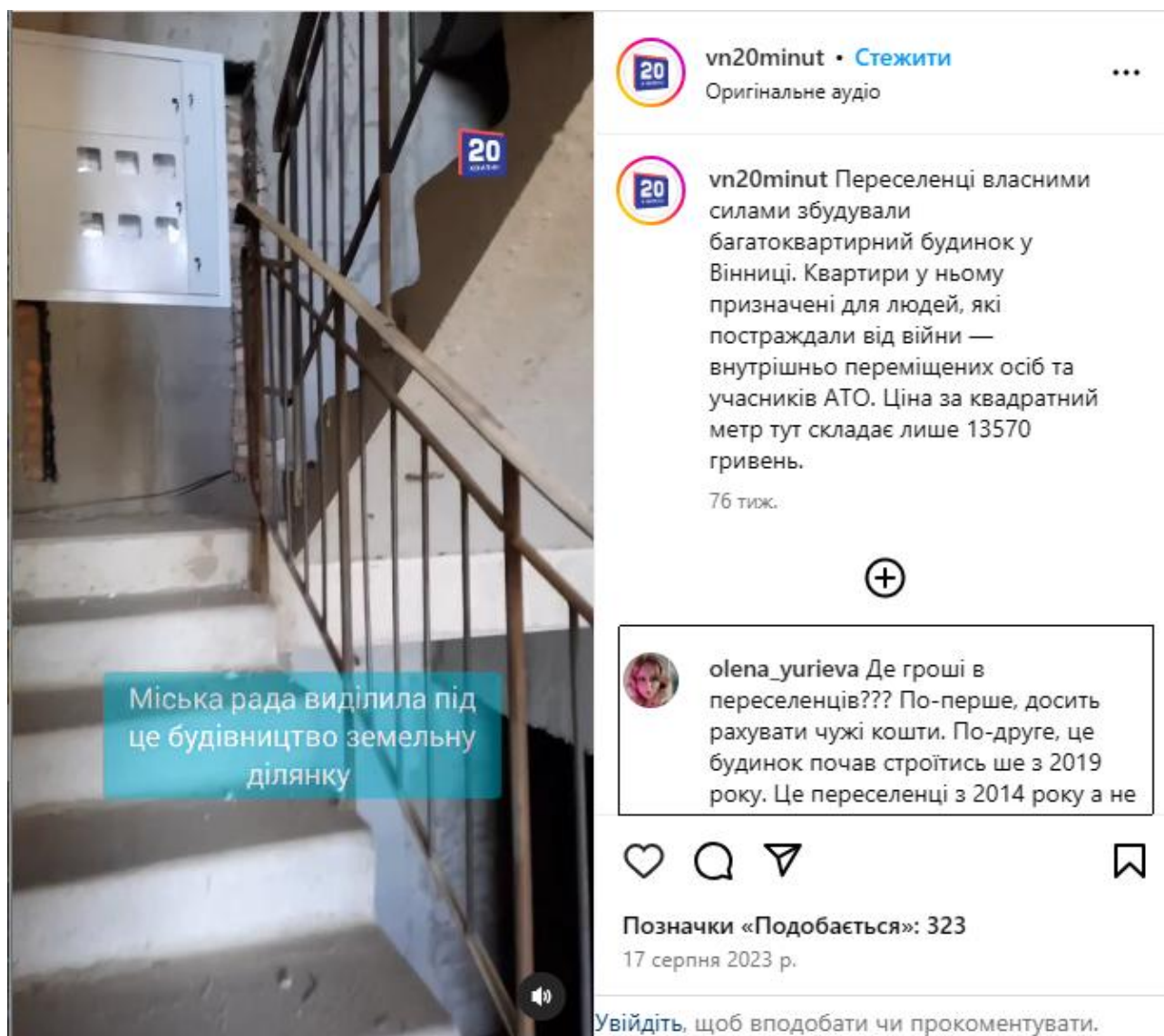

Фото 12. Приклад негативних повідомлень

Ще одна поширена проблема — нерівномірний доступ до гуманітарної допомоги. У деяких повідомленнях про видачу допомоги зазначено, що отримати її можуть лише певні категорії осіб, такі як люди з інвалідністю, пенсіонери, багатодітні сім'ї чи матері з дітьми до трьох років. Таким чином, частина переселенців, яка не потрапляє до цих категорій, залишається без підтримки, що викликає у них відчуття дискримінації. І час від часу вони про це пишуть. Окрім цього, процес отримання допомоги часто ускладнюється необхідністю збору численних документів, таких як довідки про статус переселенця, інвалідність або свідоцтва про народження дітей. Це створює додаткові бюрократичні перешкоди для людей, які вже перебувають у скрутному становищі.

Окрім незадоволення самих переселенців до організації допомоги, можна знайти незадоволення самими переселенцями з боку місцевого населення. Люди скаржаться на небажання ВПО працювати і самостійно забезпечувати свої потреби або на вимоги ВПО щодо повного забезпечення їхньої життєдіяльності після переїзду. Траплялися повідомлення щодо необхідності скасування заходів для ВПО чи знижок для них, адже святкування подій чи створення тематичних заходів “не на часі”. Хвиля обурення стосувалася того, що такі заходи спрямовувалися для ВПО в той час, як представники місцевого населення захищали залишені ними території на фронті, що сприймалося як почуття несправедливості (див тут²⁶ і тут²⁷).

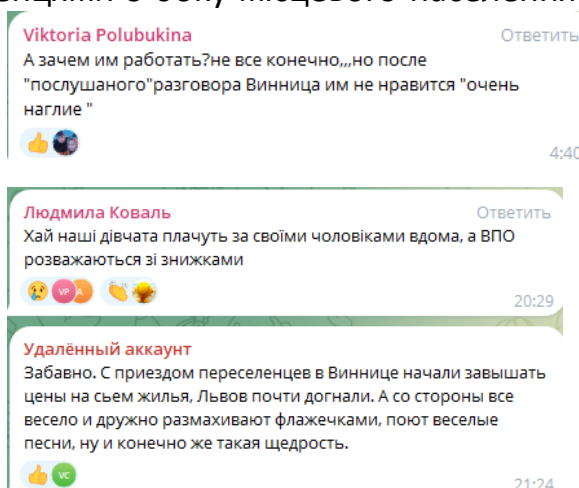

Фото 13. Приклад негативних повідомлень

Все це впливає на суспільну напругу, породжуючи конфлікти між місцевими жителями та вимушено переміщеними особами. Часто такі конфлікти виникають через недостатню комунікацію, упередження та стереотипи. Місцеве населення іноді вважає, що ВПО отримують надто багато соціальної допомоги чи переваг, які недоступні їм самим, що викликає обурення. Зі свого боку, ВПО стикаються з труднощами у пошуку роботи через відсутність необхідних зв'язків, дискримінацію або брак досвіду в новому регіоні, або брак знайомих. Крім того, адаптація до нового середовища, не може відбуватися без психологічного стресу. У більшій мірі для тих хто переїхав, у меншій мірі для тих, до кого переїхали. Тому особливе значення має підтримка з боку психологів, соціальних працівників та волонтерів, які можуть сприяти розв'язанню конфліктів та зменшенню упереджень у спільноті.

Отже, аналіз соціальних мереж, який охоплював 56 повідомлень про взаємодію внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та місцевих жителів Вінниччини, виявив ключові тенденції та проблеми у процесі інтеграції ВПО в нові громади. По-перше, переважна частина повідомлень мала позитивний характер (64%), що свідчить про високий рівень емпатії та солідарності серед місцевого населення. Приклади підтримки, такі як організація безкоштовних мовних курсів, екскурсій або гуманітарна допомога, демонструють системний підхід до інте-

²⁶ Не всі з переселенців шукають роботу. Telegram-канал “Новини Вінниця 20 хвилин”. 02 вересня 2022. URL: <https://t.me/c/1275041619/16779> (дата звернення: 18.12.2024)

²⁷ Для ВПО знижка. Запрошують на Girl party по-вінницьки. Telegram-канал “Новини Вінниця 20 хвилин”. 12 серпня 2023. URL: <https://t.me/c/1275041619/49735> (дата звернення: 18.12.2024)

рації ВПО. Такі ініціативи сприяють соціальній, культурній та економічній адаптації переселенців, створюючи платформу для двосторонньої вигоди: ВПО отримують можливість інтегруватися, а місцеві громади зміцнюють свою згуртованість. Це також підтверджує важливість співпраці між владою, громадськими організаціями та місцевими жителями.

По-друге, нейтральні повідомлення (23%) відображають роль соціальних мереж як платформи для комунікації та вирішення практичних потреб. Групи, орієнтовані на пошук житла, працевлаштування або ресурсів, виконують важливу координаційну функцію, забезпечуючи швидкий обмін інформацією між переселенцями та громадами. Однак цей сегмент часто не враховує емоційний компонент взаємодії, що може створювати відчуття дистанційності.

По-третє, негативні повідомлення (13%) ілюструють існуючі виклики, зокрема конфлікти, пов'язані з конкуренцією за ресурси, недовірою до процесів розподілу допомоги чи стереотипами щодо ВПО. Такі випадки підкреслюють необхідність удосконалення механізмів комунікації та прозорості. Конфлікти, що виникають, часто обумовлені як об'єктивними чинниками — нерівномірний розподіл допомоги, бюрократичні бар'єри, так і суб'єктивними — упередженнями, браком інформації або непрофесійністю. Ця напруга впливає на рівень довіри між ВПО та місцевими жителями, що може стримувати процес інтеграції.

ВИСНОВКИ

Аналіз інтеграції переселенців в умовах війни на прикладі м. Вінниця, проведений на основі політики підтримки на рівні офіційної та неофіційної політики, свідчить про низку факторів, які можуть бути як прикладом для інших регіонів країни, так і низку загроз, які необхідно вирішувати на ранніх стадіях. Дослідження охопило широкий спектр аспектів, зокрема вивчення міського простору Вінниці, де взаємодія між ВПО та місцевими жителями відображається в роботі центрів підтримки, волонтерських ініціатив та культурних подій; аналіз соціальних мереж та медіаплатформ, що висвітлюють наративи підтримки та солідарності; дослідження економічних та соціальних викликів, включаючи проблеми оренди житла та доступу до соціальних послуг.

Виявлено, що ключовими факторами соціальної адаптації є інтеграційні практики ВПО, зокрема створення кав'ярень, ресторанів та організація культурних заходів. Значну роль відіграє робота волонтерських та громадських організацій, які забезпечують гуманітарну допомогу, психологічну підтримку, правову допомогу, а також сприяють культурній та соціальній інтеграції ВПО. Важливим є внесок місцевої влади, яка реалізує програми навчання, адаптації та підтрим-

ки, наприклад, мовні курси чи екскурсії для переселенців, демонструючи ефективність співпраці державних та громадських структур. Не менш важливим є вплив медіа та соціальних мереж, які стають платформою для висвітлення історій успіху, підтримки та вирішення проблемних питань, що сприяє формуванню позитивного іміджу переселенців та їхній інтеграції в громаду.

Водночас виявлено низку викликів, серед яких зростання соціальної напруги через економічну конкуренцію за ресурси, особливо на ринку оренди житла; упередження щодо ВПО з боку окремих орендодавців та мешканців, що знижує рівень соціальної згуртованості; недоліки в комунікації між офіційними структурами та ВПО, що іноді ускладнює доступ до соціальних послуг. Дослідження підкреслює, що адаптація ВПО потребує системного підходу, який охоплює не лише матеріальну допомогу, але й соціальну підтримку, інтеграцію та подолання упереджень.

Результати дослідження мають практичну цінність для розробки стратегій державної та місцевої політики, спрямованих на посилення соціальної стійкості в умовах війни. Вивчення інтеграційних процесів у Вінницькій області демонструє важливість синергії державних, громадських та особистих ініціатив у побудові стійкого суспільства, яке здатне ефективно протистояти викликам війни та забезпечувати підтримку вразливим групам населення.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Для зміцнення соціальної стійкості українського суспільства в умовах війни необхідно зосередитися на кількох ключових напрямках, які допоможуть подолати існуючі виклики та підтримати згуртованість громади.

- Організувати відкриті платформи для діалогу, такі як круглі столи або тренінги з комунікації, що сприятимуть подоланню упереджень і вирішенню конфліктів на основі взаємної поваги. Для реалізації таких платформ потрібна інформаційна кампанія для залучення представників різних груп для встановлення діалогу та порозуміння щодо питань, які піднімаються у соціальних мережах та породжують певні забобони та стереотипи. Що може не тільки поглибити поляризацію населення, але й посилити вороже ставлення одне до одного. Чим часто користуються російські інформаційні кампанії у вигляді ІПСО.

- Скоординувати інформаційну роботу у соціальних мережах, для руйнації негативних стереотипів щодо переселенців, акцентуючи увагу на їхньому внеску в економічний розвиток і суспільне життя громади.

- Інтегрувати ВПО у стратегічні проекти розвитку громад. Окрім поточних заходів допомоги, слід залучати переселенців до довгострокових ініціатив,

таких як відбудова інфраструктури, розвиток локального бізнесу або залучення до місцевого самоврядування, щоб підвищити рівень їхньої залученості та інтеграції.

- Звернути увагу на інструменти мікроінвестицій для підтримки ініціатив ВПО. Це полягає в створенні платформ, що дозволяють громадам підтримувати стартапи чи бізнес-ідеї переселенців через мікрофінансування або краудфандинг. Це сприятиме як економічній, так і соціальній інтеграції.

- Посилити розвиток міжрегіональних платформ для обміну успішними практиками інтеграції - ще один важливий крок. Важливо не лише розробляти місцеві рішення, але й вивчати досвід інших регіонів, які успішно подолали подібні виклики. Такі платформи можуть функціонувати онлайн для обміну досвідом між регіональними громадами.

- Надати рівний доступ до ресурсів, де має бути прозорість. Для зменшення соціальної напруги та недовіри впровадити цифрові інструменти для обліку й управління гуманітарною допомогою. Це забезпечить прозорість процесу та дозволить уникнути конфліктів, пов'язаних із нерівністю у доступі до допомоги.

- Розширити програми психологічної підтримки для всіх жителів міста. Це можуть бути психотерапевтичні групові сесії, індивідуальні консультації та інші подібні ініціативи, які сприятимуть зменшенню стресу, тривожності та зміцненню взаєморозуміння між різними групами населення. В тому числі і місцевих жителів.

- Розгорнути освітні та професійні програми для економічної інтеграції переселенців. Інвестування в курси перекваліфікації, тренінги та програми професійного розвитку сприятиме фінансовій незалежності ВПО, що не лише зменшить їхню залежність від соціальної допомоги, а й позитивно вплине на економічний розвиток регіонів загалом. Заохочувати підприємства, де працює внутрішня програма робочих місць для переселенців.

- Посилити організацію спільних культурних заходів, екскурсій, мовних курсів і ініціатив, спрямованих на знайомство переселенців із місцевими традиціями та історією.

- Звернути увагу на вдосконалення інформаційної підтримки у соціальних мережах. Наприклад, перезапустити спеціалізовані платформи у соціальних мережах для обміну інформацією щодо доступу до допомоги, житла чи працевлаштування. Оскільки частотність інформування наразі значно нижче, ніж у 2022 р.

-
- Розробити прозорий механізм взаємодії між орендодавцями та переселенцями. Здійснювати постійний моніторинг порушення прав як орендарів, так і орендодавців. Запустити інформаційні кампанії, спрямовані на руйнування негативних стереотипів, як про місцевих власників житла, що здають в оренду, так і самих орендарів.